

Õiguskantsler

Indrek Sooniste
SA Tartu Vaimse Tervise
Hooldekeskus
tartuvthk@gmail.com

Teie nr

Meie 01.07.2022 nr 7-8/210511/2203557

Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskuse Nõlvaku hooldekodu järelkontroll

Austatud Indrek Sooniste

Õiguskantsleri nõunikud külastasid 09.12.2021 SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskuse Nõlvaku hooldekodu, et hinnata, kuidas hooldekodu on järginud 13.11.2020 [kontrollkäigu kokkuvõttes](#) esitatud soovitusi.

Rõõmustab see, et hooldekodus on hakatud hoolsamalt dokumenteerima hooldustoiminguid (sh lamajate pööramist). Kasutusele on võetud tahvelarvutid, mille abil saab hooldaja hooldustoiminguid elektrooniliselt täidetavasse vormi üles märkida kohe pärast nende tegemist. Muudetud on ravimite hoidmise tingimusi: hoolitsetakse, et ravimid ei oleks kõrvalistele inimestele kättesaadavad.

Magamistubades on mööblit ümber tõstetud nii, et iga voodi juurde saaks panna kohtvalgusti, nagu näevad ette [hoolekandeesutuse tervisekaitsenõuded](#). Mitmes toas oli aga tunda ruumikitsikust, sest voodite paigutuse tõttu ei saanud liikumiskäiguga inimesed toas vabalt liikuda ning hooldajatel oli raske inimesi abistada. Magamistube sisustades tuleb jälgida, et ruumi mõõtmed ja mööbli paigutus võimaldaks vooditele mugavalt ligi pääseda ja et abivahendite kasutajatel oleks piisavalt liikumisruumi.

Ruumipuudus jäi silma ka kolmekohalistes magamistubades. Näiteks kolmandal korrusel asuva toa nr 40 pindala on väiksem kui 18 m², kuid sellesse tuppa oli majutatud kolm inimest. Kolme voodikohaga magamistoa pindala peab olema vähemalt 18 m². Inimeste majutamisel tuleb arvestada magamistoa [minimaalse pindala](#) nõuet. Magamistoa vähim lubatud pindala ja voodikohtade arv on kehtestatud muu hulgas selleks, et paremini kaitsta hooldekodu elanike tervist ja tõkestada haiguste levikut. Ruumikitsikus võib tekitada inimeste vahel pingeid. Tervisekaitsenõudeid eirata ei tohi. Samuti ei või üldhooldusteenuse saajaid olla hooldekodus rohkem, kui on kirjas tegevusloal. Näiteks ajavahemikus 01.–03.12.2021 elas hooldekodus 49 inimest, kuid üldhooldusteenust tohib hooldekodu osutada korraga kuni 48 inimesele.

Rahule ei saa jääda privaatsuse tagamisega. Inimesel peab olema võimalik hügieenitoiminguid teha (näiteks potitooli kasutada) eraldatult. Mitmekohalistes magamistubades peab saama kasutada sirmi või kardinaid.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Käsimüügiravimite manustamise kord tuleks kirja panna täpsemini (vt õiguskantsleri soovitus [kontrollkäigu kokkuvõtte](#) punktis 6). Ka tuleks üle vaadata hooldajate kätte antud ravimite manustamise juhised. Näiteks oli hooldajatele antud 02.12.2021 kirjalik juhend selle kohta, kuidas vajaduse korral manustada rahutule hoolealusele Diazepamit tilkasid. Retseptiravimi andmise üle peab otsustama selleks vajaliku koolituse saanud tervishoiutöötaja (nt õde), kes vastutab ka selle eest, et ravimi võtmine oleks põhjendatud. Hooldaja võib jagada ravimeid, mis kuuluvad arsti määratud raviskeemi ning mille jagamisel ei tule iga kord hinnata ravimi andmise vajadust.

Mõnele hooldekodu elanikule annavad hooldajad ravimeid purustatud kujul. Tabletid tehakse pulbriks purustusanumas, millel oli näha kuivanud ravimijääke (I korrusel). Näha oli ka purustusnõu, kuhu olid erinevad ravimid purustamiseks valmis pandud (III korrusel). Kui inimesele on raviskeemis määratud mitu ravimit, siis purustatakse need ühes anumas. Raviskeemides ei olnud teavet ravimite purustamise kohta.

Õiguskantsler on [soovitanud](#) enne ravimite purustamist hinnata, kas konkreetset ravimit tohib purustada ning kas mitme ravimi kokkusegamine on lubatud. Kui inimene ei taha / ei saa ravimeid võtta, siis tuleb välja selgitada selle põhjus ja seejärel leida talle sobiv ravimivorm (mikstuurid, süstid jne). Neelamisraskuste tekkimisel tuleb konsulteerida raviarstiga. Tablette võib purustada vaid äärmise vajaduse korral, vahetult enne manustamist ja arsti sellise korralduse kohta peaks olema märke raviskeemis. Ravimianumad tuleb ravimijääkidest puhastada.

Hooldusplaane oli korrapäraselt üle vaadatud ning vajaduse korral neis muudatusi tehtud. Õiguskantsler kordab soovitusi kajastada hooldusplaanides ka inimeste tervishoiuteenuse vajadust. Selline nõue on kehtestatud seaduses (vt [SHS](#) § 21 lg 3).

Igapäevased hooldustoimingud dokumenteeritakse nii iga inimese individuaalsele vormile kui ka valvevahetuse sündmuste kokkuvõttelehele (mida täidetakse iga korruse kohta) ja kogu maja sündmuse kajastavale ülevaatelehele. Hooldustoimingute kohta info säilitamine annab võimaluse jälgida hoolealuse tervises seisundi muutumist ja võimaldab töötajatel end inimese seisundiga kiiresti kurssi viia.

Hooldustoimingute vormidelt ja pesemistabelitest selgus, et alati ei peeta kinni plaanist, mille kohaselt tuleb inimesi üle keha pesta vähemalt kord nädalas. Näiteks 2021. aasta novembrikuus jäi teise korruse elanike pesukordade vahele rohkem kui nädal aega (ajavahemik kuni 20 päeva) ning detsembris oli samasugune olukord kolmandal korrusel (ajavahemik 9 päeva). Naha- ja nahaaluskudede infektsioonide vältimiseks tuleb peale igapäevaste hügieenitoimingute hooldekodu elanikke üle keha pesta vähemalt kord nädalas.

Hooldekodu töötajatele antud tööjuhiste järgi tuleb lamatiste ennetamiseks ja nende suurenemise ärahoidmiseks lamajaid keerata/kohendada iga kolme tunni tagant, vajadusel sagedamini. Hooldustoimingute kohta peetavast pööramiste tabelist selgus aga, et õhtusel ja öisel ajal pööratakse lamajaid harvemini, kui on ette nähtud hooldekodu tööjuhendis ja ka lamatiste ennetamise ja konservatiivse ravi [ravijuhendis](#) (nt mitmel puhul muudeti inimese asendit rohkem kui viie tunni tagant).

Kui hooldustoiminguid ei tehta nõutud sagedusega, viitab see personalinappusele. 2020. aastal hooldekodu kontrollides osutas õiguskantsler vajadusele võtta tööle rohkem inimesi. Paraku ei ole hooldekodu seda soovitusi järginud. Kontrollkäigule eelnenud nädalal oli hooldajaid mitmel päeval tööl varasemast veelgi vähem. Näiteks 02.12.2021 ja 03.12.2021 oli teisel korrusel päevasel ajal tööl vaid üks hooldustöötaja. Üldjuhul on töögraafik koostatud nõnda, et hooldekodu esimesel

ja teisel korrusel on päeval (kella 8–20) tööl kaks hooldajat ning kolmandal korrusel üks hooldaja. Öösel (südaööst kuni kella 8 hommikul) on esimesel ja teisel korrusel üks hooldaja. Kolmandal korrusel öösel hooldajat ei ole, kuid seal kasutatakse videovalvet ning öövalves olevad hooldajad jälgivad kolmandal korrusel toimuvat videokaamera vahendusel.

Õiguskantsler kordab soovitusi võtta tööle rohkem töötajaid, et hooldekodu saaks osutada kvaliteetset teenust. Vaid siis, kui hooldekodus on piisavalt töötajaid, on võimalik teha kõiki hooldusplaanis määratud hooldustoiminguid ja terviseseisundi säilitamiseks vajalikke töid (nt võimelda lamajatega, viia liikumiskustega inimesi õue) õigel ajal. Töökorraldus, mille järgi jäetakse kolmanda korruse elanikud õhtuseks ja öiseks ajaks omapäi, ei taga hoolealustele turvalist elukeskkonda. Mõistlikuks ei saa pidada ka seda, et kolmel korrusel elavate inimeste ohutuse ja heaolu eest vastutab õhtuti ja öösi vaid kaks hooldajat. Hooldajatel on palju tööülesandeid ning neil ei ole võimalik pidevalt hoolealuste läheduses viibida. Hooldekodus ei ole töökorda seatud ka töötajate väljakutse süsteemi, mistõttu on inimestel keeruline abi kutsuda.

Suure töökoormuse tõttu on töötajad mõnikord keeruliste olukordadega hakkamasaamiseks kasutusele võtnud ka lubamatuid meetodeid. Kontrollkäigu ajal oli kolmanda korruse koridori uks lukustatud, et seal elavad inimesed uitama ei läheks. Õiguskantsler märkis juba 13.11.2020 [kontrollkäigu kokkuvõttes](#), et inimeste liikumisvabadust ei tohi piirata, kui selleks puudub seaduslik alus.

Selleks et saaks arvestada kõigi hooldekodu elanike eripärade ja vajadustega (sh ohutus), peab hooldekodus olema piisavalt töötajaid ning töökorraldus peab olema läbimõeldud. Personalipuudus võib suurendada ka hooldekodu elanike väärkohtlemise riski.¹ Kui töötajad on ülekoormatud, võib see tekitada ebasoodsa töökeskkonna ning pingeolukordi. Õiguskantsleri nõunikud nägid kontrollkäigul olukordi, kus töötaja suhtles hoolealusega kurjustaval ja karkival toonil. Asjatundlik suhtlemine inimestega ei saa olla tõre, tõrjuv ega negatiivne. Hooldekodu elanikke tuleb kohelda igas olukorras nende väarikust austavalt, tasakaalukalt ja abivalmilt. Mitu hoolealust avaldas muret selle pärast, et kõik hooldajad ei oska hästi eesti keelt ning et muus keeles ei oska inimesed oma muresid piisavalt täpselt väljendada. Hooldekodu elanikele peab olema tagatud õigeaegne ja asjakohane hool ning seetõttu palub õiguskantsler jälgida, et kõigi töötajate eesti keele oskus vastaks [keeleoskuse](#) nõuetele.

Töötajate arvust sõltub ka see, kui palju suudetakse hooldekodu elanikele pakkuda mõtestatud ajaveetmise võimalusi. On hea, et hooldekodus töötab tegevusjuhendaja ning korraldatakse mitmesuguseid tegevusi. Siiski oli näha, et hulk hoolealuseid oli tegevusetu. Inimestele tuleks pakkuda rohkem mõtestatud ajaveetmise võimalusi. Regulaarne igapäevane tegevus aitab inimestel säilitada oma terviseseisundit. Igal inimesel peaks olema iga päev võimalus osaleda [vähemalt ühes](#)² mõtestatult korraldatud tegevuses.

Rõõmustab see, et mõne inimesega oli tegelenud füsioterapeut. Tuleks leida lahendus, et ka liikumiskustega inimesed saaksid tihemini õues käia. Hooldekodu elanikud kiitsid praktikante, kes on neid abistanud mitmesugustes tegevustes ning toetanud jalutuskäikudel. Nende sõnul on praktikantide kohalolek tõstnud inimeste tuju ning innustanud neid tegevustes kaasa lööma.

Kontrollkäigu ajal ei olnud kõik Nõlvaku hooldekodu töögraafikus loetletud hooldustöötajad majandustegevuse registrisse kantud. Registriandmeid uuendati pärast kontrollkäiku (13.12.2021),

¹ Vt Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee [Bulgaaria 2020. a visiidi raport](#), p 31, [Serbia 2015. a visiidi raport](#), p 201, [Serbia ja Montenegro 2004. a visiidi raport](#), p 186.

² Vt CPT [Bulgaaria 2020. a visiidi raport](#), p 74.

registrisse lisati siis veel kolme hooldustöötaja andmed (sh teave ettevalmistusnõuete täitmise kohta). [Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse](#) § 30 lg 5 paneb teenuse osutajale kohustuse tagada, et registris kajastuksid õiged andmed. Värskendatud andmed tuleb esitada registripidajale esimesel võimalusel.

Mitmel juhul oli ettevalmistusnõueteta hooldustöötajale pandud tööülesannete täitmisel suurem vastutus, kui seadus lubab. Abihooldustöötajat peab juhendama hooldustöötaja ([SHS](#) § 22 lg 3). Töögraafikute põhjal võis aga järeldada, et mõnikord olid abihooldustöötaja hoole alla jäetud kõik kolmanda korruse elanikud (nt 01.12.2021, 05.12.2021 ja 07.12.2021). Nõnda ei tohiks see olla, sest abihooldustöötajat peaks alati vahetult juhendama hooldustöötaja. Abihooldustöötaja ei ole täitnud hooldustöötaja ettevalmistusnõudeid. Iseäranis oluline on, et erioskused ja -teadmised oleksid neil töötajatel, kes hoolitsevad inimeste eest, kes ei pruugi tajuda ümbritsevat õigesti. Kolmandal korrusel elava 19 hoolealuse hulgas oli selliseid inimesi mitu.

Õiguskantsler palub hoolitseda, et hooldekodus oleks kogu aeg tööl piisavalt koolitatud hooldajaid, et kõigi elanike vajadustele vastavad toimingud saaksid tehtud ja abi oleks tagatud õigel ajal. Majandustegevuse registris peavad kajastuma õiged andmed. Hooldekodus peaks olema kasutuskorras töötajate väljakutse süsteem. Hooldusplaanides tuleb kajastada ka tervishoiuteenuste vajadust. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata ravimite käitlemisele, tervisekaitsenõuete järgimisele ning inimeste privaatsusele.

Õiguskantsler palub hooldekodult tagasisidet hiljemalt 31. augustiks 2022.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, Ravimiamet, Tartu Linnavalitsus